

Teenageres valg og fravalg

Når dit teenagebarn vælger anderledes, end du ønsker

Af efterskoleforstander, tidl. pædagogisk sekretær i KPI, Niels Kousgaard, Løgumkloster

Det at have børn handler ikke kun om at give dem tøj på kroppen, mad i maven og sørge for, at de får lavet deres lektier. Vi udøver også en stor værdimæssig påvirkning på dem i den måde, vi opdrager dem på. Vi elsker vores børn, og derfor vil vi dem mere end bare at holde dem i live.

Det er nemlig ikke bare en rettighed at opdrage sit barn med værdier, holdninger og en stillingtagen til livets store spørgsmål. Det er også en forpligtigelse, forældre har overfor deres børn, som har lige så meget brug for værdier som for legemlig og følelsesmæssig omsorg og lektiehjælp. Det, der med et meget overordnet begreb kaldes værdipåvirkning, er en helt naturlig og integreret del af det gudskabte koncept, at mennesker får børn, elsker og opdrager dem efter bedste evne, hjælper dem frem til selvstændighed, hvorefter de selv bliver voksne, får børn osv.

Når opdragelsen er slut

Så længe vores børn er små, kan vi på forskellige måder, fx ved forbud og påbud, gribe ind og forhindre meget ondt og skabe meget godt for vores børn. Men efterhånden som børnene vokser op og bliver teenagere, er opdragelsens tid forbi, og vi er mere og mere henvist til at være vejledere og sparringspartnere. Gradvist må teenageren selv tage ansvaret for sit liv og manifestere sig som et selvstændigt individ. Og vi forældre er henvist til at håbe - og bede om - at vores børn har taget det med sig, som vi gerne ville give dem.

Der er imidlertid aldrig nogen garanti for resultatet af vores opdragelsesanstrengelser. Sådan er det, når vi har med levende mennesker at gøre. Vi må aldrig glemme, at idealet for al opdragelseskunst, vores himmelske far, tidligt måtte se, at hans elskede børn valgte fatalt anderledes, end hans ønske var for dem.

Smertefuld uenighed

Det kan være meget smertefuldt, når vores børns valg i holdninger og livsvej går i en anden retning end den, vi gerne vil anspore dem til. Jo større spørgsmål uenigheden drejer sig om, desto større vil smerten oftest være. Det kan handle om valg af vennekreds eller uddannelse, eller etiske eller politiske spørgsmål. Men for kristne forældre er det tungest, når de ser deres børn fravælge den kristne tro. Smerten er ikke nødvendigvis kun på forældrenes side. Også hos teenageren kan det gøre ondt med et sådant brud med sine forældre. For der er jo tale om et brud, selv hvis konflikten ikke bliver dramatisk.

Smerten hos forældrene bunder til dels i, at de værdier, de opdrager deres børn med, er noget meget personligt for dem. Når børnene vælger de værdier fra, vælger de også noget af forældrene fra. Men smertens kerne er, at børnene fravælger den vej, som forældrene "ved", er den bedste. Fordi man elsker sine børn, ønsker man jo det bedste for dem, og derfor gør det ondt, når de vælger anderledes. Så forældrenes sorg er både en sorg på egne vegne over, at man føler sig fravalgt, og en sorg på barnets vegne over, at det har mistet noget værdifuldt.

Ni gode råd

Netop fordi der er så mange følelser i spil, er det vigtigt, at man forsøger at skabe rum for en respektfuld og rationel dialog med sit barn. Forældre må ikke lade deres sårede følelser løbe af med dem, så de risikerer at sige og gøre ting, som de ikke kan stå inde for. Nedenstående ni punkter er nogle gode råd til forældre. De skal læses som en hjælp til at tage hul på den svære og vigtige samtale på en god måde.

- Indtag en åben og spørgende holdning. Hvis dit teenagebarn oplever en fordømmende eller fordomsfuld holdning, vil det enten klappe i som en østers, eller situationen vil ende i en dramatisk konflikt. Husk på, at dit teenagebarn ikke er en fjende, som det gælder om at vinde over, men en meget nær næste, som du gerne vil forstå og hjælpe. Derfor må du heller ikke misbruge dit intellektuelle forspring til at argumentere dit barn op i en krog, eller din følelsesmæssige magt til at presse det til at ændre standpunkt.
- Vis forståelse for det, du faktisk *kan* forstå. Selv om der er noget afgørende, som du og dit teenagebarn er helt uenige om, vil der også være noget af det, dit barn fortæller, som du godt kan forstå. Det kan være dit barns følelser eller motiver, der får dit barn til at mene og gøre på en bestemt måde. Det handler dels om at rydde falske uenigheder af vejen, dels om at dit barn oplever din anerkendelse. *Så er det altså ikke alt ved mig, der er forkert!*
- Stå ved, at det ikke altid er lykkedes for dig at være det gode forbillede, du gerne ville være. Ingen kan sige sig helt fri for hykleri, og ofte vil forældrenes hykleri være meget tydelig for teenagebørn. Dit teenagebarn har brug for at møde dig som et autentisk menneske, der tør indrømme usikkerhed, tvivl og fejl. Det betyder ikke, at du skal glide ned i et stort, sort hul af skyldfølelse overfor dit barn, men der er brug for en ærlighed omkring, at det levede liv ikke altid ligger på linje med ens holdninger og værdier. Måske er teenageren uden selv at være klar over det mere i opposition til forældrenes halvhjertethed end til deres holdninger.
- Du må turde stå fast på dine holdninger. Store og voksne børns livsvalg kan have en utrolig følelsesmæssig indflydelse på forældre, så de føler sig tilskyndet til at ændre ret grundlæggende holdninger for at kunne bevare et godt forhold til deres børn. Men det er ikke vejen frem at gå baglæns på sine holdninger. Svinger du en overbevisning, som du i din samvittighed er bundet til, gør du skade på dig selv, og det er dybest set ingen hjælp for dit barn.
- Vær tydelig omkring uenigheden. Uanset hvor smertefuld uenighed om de store spørgsmål kan være, må I ikke feje den ind under gulvtæppet. Den forsvinder ikke ved, at man ignorerer den, og I viser ikke respekt overfor hverken jeres egen holdning eller teenagerens. I må se uenigheden i øjnene, sætte ord på den og holde fast i, at også uenige mennesker kan elske hinanden. Måske trænger mange familier til en bedre "uenighedskultur". Med det begreb mener jeg, at vi også i familien må have en vis åndsfrihed, så vi kan rumme forskellige opfattelser og argumentationer på en måde, så ingen føler sig banket på plads. Samtidig betyder forældrenes opdrageransvar, at deres holdninger må være tydelige og dominerende, og at familien aldrig kan blive et fuldstændig demokratisk foretagende.
- Der er forskel på advarsel og trussel. Når du giver din teenager en tydelig forklaring af din holdning, må du selvfølgelig også pege advarende på de farer, du ser ved modsatte standpunkter. Derimod dur trusler ikke, for så forsøger man at bruge en magt overfor sit teenagebarn, som man ikke længere har. Når en grådkvalt forælder råber *Det kommer du til at fortryde!* til sit teenagebarn, afslører det en afmagt overfor det faktum, at teenageren er ved at stå på egne ben.

- Hav blik for, at teenagerens standpunkt kan ændre sig. Det er måske det, du allermest håber på, men pas på, at du ikke med din reaktion er med til at fastlåse dit barn. Giv det mulighed for at ændre mening uden at tabe ansigt!
- Midt i smerten over uenigheden må du trods alt glæde dig over, at dit teenagebarn udviser selvstændighed. Målet med opdragelse har jo aldrig været, at børn skal blive kopier af deres forældre, men at udruste dem, så de kan stå på egne ben. Det første, Bibelen lærer os om at have børn, er, at de forlader os! *Derfor forlader en mand sin far og mor...* (1 Mos 2,24).
- Glem ikke åndskampen. Når dit teenagebarn står i det allerstørste livsvalg: *Gud eller ej?* - må du respektere grænsen for, hvor meget du kan blande dig. Teenageren befinder sig i en slags Jakobs kamp, hvor forældrene er henvist til sidelinjen. Her har du kun meget få legitime magtmidler, men du har til gengæld ét, der er meget stærkt: Du må bede for dit barn! Det er en opgave, der ikke ophører, og en gave, der ikke udløber, uanset alderen på dit barn.